

Složení poroty pro udělení anticeny Skřípec za rok 2015:

PhDr. **Jiří Hanuš**, překladatel z angličtiny, mj. většiny děl Philipa Rothe, bývalý nakladatelský redaktor, nositel Ceny Josefa Jungmanna za nejlepší beletristický překlad r. 2005

Mgr. **Milada Matějovicová**, redaktorka se specializací na dětskou literaturu, bývalá ředitelka nakladatelství . Albatros a Amulet

PhDr. **Jan Seidl**, PhD., překladatel z francouzštiny, člen výboru OP, přednáší v Ústavu románských jazyků a literatur Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

Vystoupení poroty při udělení anticeny na Světě knihy dne 13. května 2016:

Jan Seidl:

Vážené dámy, vážení pánové,

překladatelskou anticenu Skřípec uděluje Obec překladatelů od roku 1995, letos tedy jde již o 22. ročník. Pojetí anticeny doznalo za tuto dobu jistého vývoje – od roku 2012 je definována tak, že se uděluje za špatné překlady či hrubá porušení práv překladatele, k nimž došlo v uplynulých pěti letech.

Porota v letošním roce posuzovala několik kandidatur.

První zvažovaný titul nespadá do oboru beletrie, nýbrž populárně-naučné literatury praktického zaměření. Upozornili na něj členové facebookové skupiny „Chovatelé čistokrevné drůbeže“ a následně byl zpopularizován ve skupině „Kolik třešní, tolik višní...“, která funguje jako platforma pro komunikaci překladatelů. Jde o knihu autorky **Laury Bryant** *Slepice. Výběr a chov slepic krok za krokem*, vydala **Brána, 2015**. Překlad z pera **Nicole Škorpilové**, u něž je podepsána jako odpovědná redaktorka **Dana Bryndová**, přehlédl Jan Vaněk jr., který překlad porovnal s anglickým originálem a z jehož vyjádření citujeme:

„Překlad je typicky, komicky začátečnický otrocký (...):

1) Obzvlášť trpí aktuální členění větné, ale slovosled vůbec je podivně nahodilý a nezřídka se z vazby vyšine skladebná struktura celé věty (o množství překlepů a vynechaných čárek ani nemluvě) (...)

2) Obecně stylistika, doslova přebírající šroubované anglické fráze a zdvořilostní obracení na čtenáře. (Je pravda, že originál, jehož rozšafná didaktičnost přechází až do polopatické nablbllosti, tomu nepomohl.)

3) Ale problémy dělá překladatelce i jen výběr lexika nad úroveň nejobecnějšího slovníkového termínu uvedeného na prvním místě.“

Pár příkladů:

„Zadruhé prohovořte s místní úřední autoritou, pokud plánujete chovat kohouta, zda nebude hluk způsobený kokrháním považovaný za škodlivý element, to může záviset i na tom, jestli udržujete přátelské vztahy se sousedy.“ (s. 52)

„Až se zastřiháváním [*křidel*] skončíte, ujistěte se, že jste dali nůžky do bezpečné vzdálenosti a opatrně uvolněte ptáka.“ (s. 79)

„Až se ujistíte, že je slepice opravdu zádumčivá, budete potřebovat speciální kurník pro zádumčivé slepice“ (broody je sice zádumčivý, ale „broody hen“ označuje kvočnu, tedy slepici, která snesla oplozená vejce a sedí na nich).

Pozoruhodný je také glosář „Důležité termíny“ na konci knihy, který přináší řadu „vysvětlení“ anglických termínů, které nemají v češtině přímý lexikální protějšek s povahou specializovaného termínu: „Mládě: Právě narozené kuřátko. – Kuřátko: Malé kuře. – Mladá slepice: Dospívající slepice. – Slepice: Dospělé kuře.“

Další kandidatura se týkala překladu knihy **Henryho Davida Thoreaua *Občanská neposlušnost*** z pera **Jaroslavy Kočové**, jméno redaktora neuvedeno, korektura: Jiří Čtrnáct, vydalo nakladatelství **Broken Books, Olomouc 2014**.

Poprosím o komentář Jiřího Hanuše.

Jiří Hanuš:

První odstavec:

„Vláda... je stejně náchylná ke zneužití a stejně podléhá zkáze...“; v originálu **abused and perverted**, takže lepší překlad by byl „k využití a zneužití“

„...je dílem malého počtu jednotlivců, kteří použili vládu jako nástroj“; v originálu je **standing government**, tedy „stávající vládu“.

Druhý odstavec:

„Přesto tato vláda nikdy sama o sobě neprosadila žádné opatření“: **furthered any enterprise** by mělo být přeloženo „nepodpořila žádné podnikání“ (mluví se tady o tom, že uhýbala ziskuchtivým podnikatelům).

„To svéráz amerického lidu vykonal vše“: poněkud svérázné překládat **character** jako svéráz; „a dokázal by ...víc, kdyby se mu do toho vláda nepletla“: jednak tu chybí **sometimes** a **got in its way** neodpovídá stylu: „občas nekladla do cesty překážky“.

„Neboť vláda je vynález, pomocí něhož jeden člověk nenechá druhého na pokoji“; **by which men would fain succeed in letting one another alone**; to je přeloženo zcela opačně: „nástroj, pomocí něhož by měl každý člověk nechat druhého na pokoji ... (a nejužitečnější vláda tak činí).

„...odrazit se od překážek“ není **bounce over obstacles**; správně „přeskakovat překážky“ (které jim vláda hází pod nohy)

„...podle dopadu jejich činů“; **effects of their actions**; výsledků, důsledků;

„...zasloužili by odsoudit a potrestat stejně přísně a krutě jako lumpové: **they deserve to be classed and punished with those mischievous persons**: classed není odsouzení, ale „posouzení“; „mischievous persons“ jsou spíš „zlomyslní lidé“; „stejně přísně a krutě“ v originálu vůbec není.

Třetí odstavec:

„...žádám nikoli bezvládní, nýbrž lepší vládu“; **I ask not at once no government, but at once a better government**; vynecháním „at once“ došlo k ochuzení smyslu: „Nežádám okamžité zrušení vlády, ale jejího okamžitého zlepšení.“

Čtvrtý odstavec:

„není to... že by to přinášelo prospěch menšině“; **nor because this seems fairest to the minority**; správně „že by to bylo vůči menšině spravedlivější“.

„Musí se člověk co chvíli, nebo i jen malé míře řídit namísto svědomím zákonem?“ **Must the citizen ever for a moment, or in the least degree, resign his conscience to the legislator?** Věta je v originálu průzračná a úderná: „Musí občan v každém okamžiku a v každé maličkosti přenechávat své svědomí zákonodárci?“

Jan Seidl:

Porota se zabývala také překladem knihy **Igora Kronného Rozštěpený rozum** z pera **Otto Zwettlera**, redakce **Jiří Pánek**, vydalo nakladatelství **Naše vojsko, Praha 2015**.

Poprosím o komentář Miladu Matějovicovou.

Milada Matějovicová:

Na zmíněné dílo upozornil 26. 7. 2015 na webu literatura.cz pan Labuda:

Nevím, zda se ještě uděluje anticena Skřípec za nejhorší překlad, ale pokud ano, doporučím k jejímu udělení tuto knihu Igora Kronného v překladu doc. PhDr. et RNDr. Otto Zwettlera, CSc. a v redakci Jiřího Pánka. Obvykle nepoužívám v korespondenci silná slova, ale něco tak strašného jsem ještě nikdy nečetl. Otevřete knihu na jakémkoliv stránce a během půl minuty narazíte na nějakou zručnost. Doslova v každé druhé větě překladatel dokazuje, že z ruštiny zřejmě ovládl pouze azbuku. Což sice možná vyžaduje určité úsilí, ale zcela jistě to není dostatečná kvalifikace k překládání knížek.

Mimořádné „kvality“ tohoto díla potvrdil ve svém vyjádření i zkušený rusista a překladatel Libor Dvořák, a proto se porota zabývala dílem zevrubněji.

Zvláštní pozornost by si zasloužil i sám originál. Bez ohledu na kvalitu překladu jde o polopatický popis, který by svou „literární“ úrovní stěží obstál v písemné maturitní práci.

Poněkud ohromující je – zvláště pro českého čtenáře – i téma tohoto popisu: chrabré skutky příslušníků skvělé Sovětské armády, nejlepší na světě. Vinou chyb vedení strany a státu došlo k perestrojce a tím i životní katastrofě mnohých důstojníků (jako např. autora knihy), kteří museli z armády odejít a postavit se na vlastní nohy.

Úroveň překladu posunuje originál k nonsensu. Nepřeborné množství falešných větných dvojic, vyšinutí z vazby či nesprávných předložkových vazeb, rusismů vzbuzuje jednak smích, jednak pochyby o tom, zda překladatel je opravdu Čech a zda jméno redaktora (Jiří Pánek) není v tiráži uvedeno jen ze zvyku.

A nyní pár ukázek:

*Jeho rusé vlasy se lesknou **potem vydávaného** vysíleným a trénovaným tělem statného důstojníka parašutisticko-výsadkového sboru. Vzduch nám doslova proniká do uší a končetiny křehnou předtuchou skoku **do prázdnoty s šedivým vakem na zádech.***

V naší práci parašutistů

Podplukovník (bez čárky) to byl ještě lišák. Nedávno se vrátil z Angoly, a proto ještě neztratil v pivnicích a nevěstincích pružnost a rychlost svých končetin.

*...A přitom velký **milovník, jak potrápít** dušičky frekventantů. Takový byl gardový plukovník Abrasimov.*

Sovětská armáda – podle autora – vyvolávala obdiv a úctu nejen u spřátelených armád, ale i u vojsk NATO a USA, a to jak svou bojovou připraveností, tak i obžerstvím a opilstvím důstojníků, jak dokazuje popis společné večere (str. 54):

*„**Kartu vín**...“ **zdvořile požádal ruský rozvědčík.***

Jak vidno, překladatel je znalec!

A dále:

Jedli a pili hodně, poručík odešel už dvakrát na záchod – provětrat se. Jakovlevič zamířil za ním na záchod a pomáhal mladému poručíkovi vyrovnat se s běžnými útrapami vojenské služby. Američané a všichni ostatní hosté gastštéty už dávno nic nejedli a pouze se dívali na naše ruské bohatýry.

Autorovy pocity během armádního cvičení jsou popsány takto:

Drásaly mnou nejasné pochyby a doslova pořádné zahrnutí žízně teplým čajem s příchutí solarového oleje neodstranilo tento projevující se neklid.

O smutném konci bohatýrů (str. 117):

Země prožívala v této době nové revoluční otřesy. Začala přestavba (perestrojka) a jako důsledek rozpad sovětského impéria. V této etapě výstavby nového štábu pod vedením kuchařek ohromný koráb pod názvem Sovětský svaz dále tekl, až ztroskotal. Spolu s ním se zhroutila i legendární Rudá armáda. Přísahat podruhé věrnost vlasti jsem odmítl a opustil jsem řady armády.

Ale chrabří hrdina se neztratí. Vybaven armádním vzděláním a výcvikem se může klidně vrhnout i do mezinárodního obchodu. Jeden svůj zážitek popisuje takto:

*„Jsem ochoten koupit tyto dlužní úpisy za podmínky 80% fakturovaných dodávek a uhrazení zbylé části kromě procenta za kredit a provizi v termínu do druhého prosince tohoto roku!“
křičel Magomedovič zapáleně děle než minutu do starobyle stylizovaného telefonu.*

V poslední kapitole Ráj na zemi se hrdina usazuje v JAR:

*Po příjezdu do JAR jsem se seznámil **se třemi býlími lady** (sic!) a dodnes si nemohu vybrat ani jednu z nich.*

A dech beroucí závěr knihy?

Samo sebou, v cizině není vše krásné. Jak se říká, všude je něco. A tak se nám stýská po vlasti. Dej bůh štěstí naší zemi, dopřej bůh dobrého života našemu tolik strádajícímu lidu. Ochraňuj ho od hlupáků u moci.

Jan Seidl:

Před dvěma roky byla anticena Skřípec udělena rovným dílem dvěma počínům, z nichž v jednom případě šlo o plagiáty starších překladů knih Charlotte Brontëové a Roberta E. Howarda vydané v edici Omega nakladatelstvím Dobrovský. Již tehdy porota upozornila, že tato edice je založena z podstatné části na vydávání překladů z období první republiky, či dokonce rakousko-uherské monarchie, u kterých již uplynulo více než 70 let od úmrtí překladatele, a jsou tedy volná autorská práva na překlad, a tento přístup odsoudila. Po dvou

letech porota zjišťuje, že praxe nakladatelství v této edici se – s výjimkou vydávání plagiátů, tedy ukradených překladů, pod něž se po mírné úpravě podepíše někdo jiný než skutečný autor – nezměnila, naopak se dále utěšeně rozvíjí. Porota se proto rozhodla podívat se na tuto praxi podrobněji.

Podnětem pro náš obnovený zájem o edici Omega byl článek prof. Evy Stehlíkové z Katedry divadelních studií Filozofické fakulty MU na portálu iLiteratura, kde autorka popisuje, jak loni v létě potřebovala nahlédnout do Sienkiewiczova *Quo Vadis*, a protože byly všechny brněnské knihovny zavřené nebo jejich příslušné výtisky vypůjčeny, šla „cestou nejmenšího odporu“ a koupila si knihu z edice Omega v knihkupectví Dobrovský. Zjistila posléze, že má v ruce překlad Václava Kredby z roku 1929, což bylo v tiráži přiznáno, ovšem překlad v jazykové úpravě, která do textu vnesla řadu chyb. Některé tyto chyby, týkající se především psaní latinských vlastních jmen, odhalí patrně jenom erudovaný odborník. Prof. Stehlíková však uvádí:

„Bohužel možná i naivní čtenář časem pocítí, že něco není v pořádku – vždyť protagonistka děje, královská dcera Lygie, je jinde nazvána Legií (s. 30), tragikomický hrdina Chilon Chilonides je jednou přejmenován na Chilina (s. 232), titul císař je jednou přepsán jako Caesár, dokonce s rozkošným rozdělením Ca-esár (s. 80). Největší šok ale čtenáře čeká právě v úhelné scéně, kdy apoštol Petr prchající z Říma uvidí na via Appia samotného Krista, který na otázku „Domine, quo vadis?“ dá známou odpověď. Nazarius doprovázející apoštola v této „upravené“ verzi opakuje jako ozvěna: „Quo vadis, Dortine?“ (s. 530).“

Z podoby některých překlepů, které prof. Stehlíková uvádí, je zjevné, že sazba vznikla naskenováním původního překladu a zpracováním v počítačovém programu, který převádí naskenovaný text coby obraz do textového formátu – a který není v interpretaci grafické podoby grafémů bezchybný. Jedině tak mohla vzniknout jména jako Afncanus místo Africanus, Bithyme místo Bithynie, Cornehové místo Corneliové atd.

Podrobný posudek na vydání dalšího Sienkiewiczova románu, *Křižáky*, v edici Omega zpracoval dr. Jan Jeništa z Katedry slavistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Nakladatelství Dobrovský vydalo *Křižáky* v roce 2013 na základě překladu téhož překladatele jako v případě *Quo Vadis*, Václava Kredby, z roku 1933. Tento překlad se od třicátých let po řadě postupně prováděných úprav zkušených redaktorů Jaroslava Janoucha a Vlasty Dvořáčkové proměnil do podoby, kdy – jak uvádí dr. Jeništa – se ho „do posledního vydání v roce 2008“ podařilo „ještě zásadně zdokonalit, zbavit i těch skrytějších nedostatků,

modernizovat, zatraktivnit a zpřístupnit dalším generacím čtenářů.“ Vydání původního Kredbova překladu v roce 2013 se tak jeví jako podstatný krok zpět.

Pravopisné přizpůsobení současnému úzu, které knihy z edice Omega ohlašují na frontispisu, lze v případě *Křižáků* dohledat ve třech elementárních rovinách: „jednak v plošném odstranění archaické infinitivní koncovky *-ti* u sloves, jednak v odstranění přechodníků minulých a přítomných, a také v plošném nahrazení několika vybraných archaických tvarů modernějšími (s koně – z koně; druhdy – kdysi, jest – je apod.). Není pochyb, že tato monotónní práce byla svěřena počítači, jeho vyhledávacím funkcím a možností hromadného nahrazení. I počítače jsou však očividně stvořeny líná, neboť zatímco v první kapitole (s. 5–11) najdeme zapomenuté přechodníky jen dva (*vida, směje se*, oba na s. 11; oba byly zřejmě zachovány pro formální shodnost s jiným slovesným tvarem), v kapitole čtyřiačtyřicáté (s. 507–510) už jsou přechodníky všechny pěkně na své místě: *dověděvši se, chápaje, udělivši, uslyšev, vidouc, vyslechnuv, obracejíc se, dopověděvši*; i nějaké to zapomenuté *-ti* se tu najde (*doprovoditi ji*, s. 507).“

Jan Jeništa pak konstatuje: „pomineme-li práci počítače, pokusy jakékoli lidské bytosti o redakční úpravy se s postupem kapitol pomalu vytrácejí, až přibližně **po první kapitole** mizejí úplně. Že by se počítalo s tím, že čtenář knihu stejně odloží a nikdy nedočte? Byli bychom tedy v začarovaném kruhu: kniha se nedá číst, protože nemá redakci, redakci nikdo neudělal, protože se kniha stejně nedá číst. Zkrátka tady chce někdo vydělat a ušetřit zároveň.“

Tento přístup k vydávání klasické literatury v dávno zastaralých překladech považujeme za mimořádně problematický. Lze samozřejmě namítnout, že to, že jde o překlady archaické a pouze kosmeticky upravené, nakladatelství Dobrovský otevřeně uvádí na frontispisu, a že tedy zájemce o koupi má možnost informovaného rozhodnutí, zda se chce s takovýmto textem potýkat. Ponechme stranou to, kolik čtenářů asi v knihkupectví věnuje těmto údajům pozornost, zejména když celková grafická prezentace knih působí moderním dojmem – jde o situaci srovnatelnou podle našeho názoru s tím, když jsou ve smlouvách nevýhodná ustanovení uváděna záměrně malým písmem. Ponechme stranou také to, že byť edice Omega v drtivé většině případů uvádí autora překladu, někdy na něj – náhodou? – přece jen zapomene, a že někdy právě u takto nejmenovaného autora ještě neuplynulo potřebných sedmdesát let od úmrtí (Dickens, *Kronika Picwickova klubu*, v Dobrovském 2013, přel. Jaroslav Skalický, zemř. 1947). Dodáváme, že jsme nahlédli do 44 knih z edice Omega, které

spadají do kategorie „klasika přeložená dávno zesnulým překladatelem“ a které jsou k dispozici v knihkupectví Dobrovský v nákupním centru Arkády Pankrác, avšak že tento vzorek nepředstavuje celý rozsah edice.

Standardní formule nakladatelství Dobrovský uvedená na frontispisu, která zní „Výchozím textem pro vydání této knihy je edice z roku 1XXX – vydavatelství XY. Texty jsme sjednotili a pravopisně přizpůsobili současnému spisovnému úzu, zachovali jsme přitom v maximální míře autorovy jazykové a stylistické zvláštnosti,“ řeší zdánlivě vše. Vše je otevřeně přiznáno, nelze nic vytknout. Při bližším pohledu je ale jasné, že tato formule je buďto projevem mimořádné nepoctivosti, anebo mimořádné hlouposti. Není-li výslovně uvedeno „autor překladu“, ale pouze „autor“, je nutno větu vykládat tak, že stylistické a jazykové zvláštnosti v archaickém překladu přičítá redakce autorovi originálu, a tato formule tak dokonce naznačuje, že dané vydání je jaksi „blíže pravdě“ než překlady novější, neboť jsou zachovány ony zvláštnosti, které jako by snad pozdější překladatelé nerespektovali. Podstatou překladu je však to, že je přenosem obsahu z jednoho kódu do druhého, přičemž v prvním kódu je jeho podoba jednou provždy daná, ve druhém kódu však závisí na tom, kdo, kdy a jak přenos provádí. Jinak řečeno, jeden neměnný originál lze přeložit nekonečně mnoha způsoby, a setkáme-li se ve sto let starém překladu s něčím, co pocítujeme jako „stylistické a jazykové zvláštnosti“, v drtivé většině to musíme připsat na vrub právě překladu, nikoli originálu.

Je známo, že jazyk překladové tvorby zastarává v národní kultuře rychleji než jazyk tvorby domácí. Vysvětlením tohoto jevu se zabývala řada badatelů, za všechny zde uvedme klasika české translatologie Jiřího Levého a jeho názor, že „Na rozdíl od původního autora, který se stále jazykově vyvíjí a je jedním z těch, kteří pracují na rozvíjení národního jazyka, zůstává překladatel velmi často v zajetí těch slohových prostředků, které byly běžné v době jeho mládí, a po řadu desetiletí pak pracuje neměnným jazykem. (...) Proto překlad obyčejně rychleji jazykově zastarává než dílo původní.“ (Umění překladu, 1983, s. 76–77).

Je ovšem samozřejmé, že moderně znějící překlad se z archaického neudělá pouhou úpravou v rovině pravopisu. To můžeme ilustrovat prakticky na celé ediční řadě Omega, zvolme však na ukázkou úryvek ze Zolova románu *Hřích abbého Moureta*, který zde vyšel v roce 2015 v překladu Pavla Projsy z roku 1902. Nakladatelství přitom na záložce přebalu uvádí: „První vydání románu čtenáře zaskočilo – všichni totiž čekali další Zolovo drsné naturalistické dílo. Místo něj dostali jímavý lyrický příběh psaný stylem, který neztrácí svěžest ani v dnešní době.“

Nuže, s. 210: (čte Jiří Hanuš)

„Ponoř tam ruku!“ zvolala Albína. „Na dně je voda přímo ledová!“

A opravdu, oba si příjemně osvěžili ruce. Navzájem si stříkali vodu do tváří a zdržovali se v mlžném oparu, stoupajícím z proudící hladiny.

„Nuže, pohleď!“ znovu zvolala Albína. „Tam je květinová zahrada, tam lučiny, tam les!“

Chvíli se zadívali na Paradou, rozkládající se u jejich nohou.

„A vidíš,“ pokračovala mladá dívka, „že ani odsud není možné postřehnout byť jen sebenepatrnější kousek ohradní zdi. Celé to území až k pokraji obzoru náleží nám.“

Poté se důvěřivě klidným pohybem, aniž by si jej uvědomovali, oba objali v pase. Jako by zdejší prameny konejšily jejich horečné vzrušení.

V okamžiku, kdy se vydali z místa, to vypadalo, jako by se Albína náhle na něco rozpomněla, neboť kývla na svého společníka a řekla:

„Dole, tam u skalního úpatí, jsem kdysi dávno zpozorovala nějakou zed’.“

„Já však nic nevidím,“ odvětil Serge.

„Ovšem...! A přece...! Musí být tam za těmi křovinami v pozadí této kaštanové aleje!“

Pak pocítila paži mladého muže, která ji k sobě nervózně vinula, a tiše se ozvala:

„Možná se mýlím... Nicméně vzpomínám si, že když jsem onehdy vystoupila ze stromořadí, náhle jsem ji před sebou spatřila... Přehrazovala mi cestu a byla tak vysoká, že mě z toho pojal strach... O několik kroků dále na mě čekalo velké překvapení, neboť zed’ byla provalená a v jejím středu zel ohromný otvor, jímž bylo vidět do přilehlého kraje.“

Zaplevelení knižního trhu překlady tohoto druhu za situace, kdy prakticky ke každému z vydaných děl existuje přinejmenším jeden moderní překlad od renomovaného překladatele, může negativně ovlivnit vztah k literatuře a čtenářské kompetence, nejvýrazněji pak u dospívajících a dětských čtenářů. V této souvislosti je třeba uvést, že řetězec knihkupectví Dobrovský, kde se s knihami z edice Omega nejspíše setkáme, má po republice poměrně hustou síť prodejen, většinou na exponovaných místech, a že knihy z edice Omega jsou relativně levné. Mezi archaickými překlady vydanými v Omeze je řada titulů, které patří k doporučené četbě na středních školách. Avšak v Omeze vychází i tituly určené specificky dětem. Posuďme, jak znějí v překladu Bohumila Čermáka, vydaném poprvé v roce 1890 a Omegou v roce 2015, Verneovy *Dva roky prázdnin*: (čte Milada Matějovicová)

DVA ROKY PRÁZDNIN

Kapitola XVIII (v 2. vydání str.255)

Doniphan zaujal postoj boxera, odložil kabát, vyhrnul rukávy až k loktům a ovinul si kolem ruky kapesník.

Briant, jenž dosud zůstal chladnokrevný, stál nehnutě, nechtěl se bít se svým druhem a dát tak špatný příklad ostatním chlapcům.

„Učinil jsi bezprávi, žes mě urazil, Doniphane,“ řekl, „a nyní tak učiníš opět, když mě vyzýváš na souboj!“

„Skutečně,“ odvětil Doniphan pohrdavým hlasem, „činíme vždy bezprávi, když vyzýváme ty, kdo na vyzvání nedovedou dát odpověď.“

„Neodpovídám-li na ně,“ odvětil Briant. „je to jen proto, že to neuznávám za vhodné.“

....

Zápas měl právě začít a mělo dojít k prvnímu výpadu, když si Gordon, jemuž případ oznámil Dole, pospíšil, aby vstoupil mezi bojechtivé chlapce.

„Briante! Doniphane!“ zavolal.

„Řekl, že jsem lhář!“ řekl Doniphan.

„Když mě vinil z podvodu a označil mě zbabělcem!“ odpověděl Briant.

Vynález zkázy

Překlad Albín Straka (1856-1905), odp. red. Pavel Tůma, jazyková korektura Daniela Schmiedtová, rok vydání 2015

„Co mám dělat?“

„Nechat ho v klidu tak dlouho, až usne. Když přes noc spí, záchvat je skončen a Thomas Roch opět upadá do svého předešlého stavu bezvědomí.“

„Kapitán Spake vstoupil do uzavřeného prostoru, když se nejdříve přesvědčil, že se nikdo v blízkosti pavilonu nenachází a jeho lidé ho následovali.“ (sic!)

Pět neděl v baloně

Překlad František Pelikán (nar. 1899), odp. red. Pavel Tůma, jazyková korektura Ivana Jachková

„Aj, co je to za afrického lovce, kterému přebíhají kolem ústí pušky všelijaká zvířata stvořená na zemi? Hle, podívej se na to stádo žiraf!“

Jan Seidl:

Tuto verzi si může každý porovnat s překlady moderními, např. s poválečným překladem Václava Netušila, který byl v Albatrosu vydáván do roku 1990, nebo s verzí z řady „Knihovna Jules Verne pro 21. století“, vydávané v Albatrosu nyní, kde jde o volné převyprávění znalce a milovníka díla J. Verna Ondřeje Neffa, kdy každý svazek je doplněn doslovem, informacemi o autorovi a ilustrátorovi (Zdeněk Burian). Ostatně, celá tato řada by mohla sloužit jako učebnicový příklad toho, jak vydávat klasiku pro současné mladé čtenáře, zatímco dětského čtenáře, kterého zaujmou texty vydávané v nakladatelství Dobrovský tak, aby knihu dočetl, bychom rádi viděli na vlastní oči.

Konečně musíme uvést také to, že jsme dohledali případ, kdy jako integrální znění textu je v edici Omega prezentováno znění zkrácené. Zde jde o román Victora Huga *Devadesát tři*, kdy nakl. Dobrovský k vydání v roce 2013 použilo překlad Heleny Malířové, vydaný Komunistickým nakladatelstvím v roce 1926. Zkracování textu bylo v této době v prostředí dělnických nakladatelství běžné, povinností dnešního redaktora je ovšem na tuto skutečnost přijít – například srovnáním s originálem – a někde ji v knize uvést. Stejně tak patrně nepatří k současnému spisovnému úzu, kterým se redakce podle svých slov při úpravě textu řídila, fonetický pravopis cizích jmen, taktéž pro meziválečná dělnická nakladatelství typický, kdy v poznámkách k textu se setkáváme např. s vysvětlivkou „Šarlot Kordej, vražednice Maratova“.

Jak je zřejmé, aspektů, které jsou na této praxi hodny kritiky, je vícero. Aníž bychom chtěli bagatelizovat ostatní, považujeme za nezávažnější to, že vydávání zastaralých překladů ztěžuje porozumění textu a jeho přijetí čtenářem, neboť jejich jazyk je od dnešní češtiny výrazně vzdálen. Negativně tak ovlivňuje vztah k literatuře a čtenářské kompetence, nejvýrazněji pak u dospívajících a dětských čtenářů. Mezi archaickými překlady vydanými v Omeze je totiž řada stěžejních děl světové literatury, která patří k doporučené četbě na středních školách, či tituly určené specificky dětem.

Anticena Skřípec za rok 2015 se tedy uděluje nakladatelství Dobrovský s.r.o. za zavrženíhodný způsob vydávání klasické literatury v dávno zastaralých překladech v edici Omega.